

Конончук Кароліна Олександрівна,
здобувач магістратури ННІЗДН
Національної академії внутрішніх
справ

ВІКОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

На кожному з етапів становлення та розвитку на особистість впливають різноманітні чинники, що зумовлюють подальші шляхи та перспективи її реалізації та діяльності. Водночас, за певних обставин при сукупному їхньому впливі, відбуваються стійкі негативні тенденції, що призводять до деструкції та порушення моделі соціальної взаємодії.

Відповідно до даних статистики, у структурі дослідження відсотків вчинених правопорушень, на групу дітей «підліткового віку» припадає близько 18% (з офіційно зафіксованих) правопорушень. Тож проблема розуміння психологічних чинників протиправної поведінки є достатньо гострою та потребує негайних кроків, щодо вибудови дієвої та надійної моделі превенції.

Серед різних етапів становлення особистості, підлітковий вік є одним з найважливіших, найвагоміших у становленні самосвідомості, розвитку моральних цінностей, самоактуалізації. Пубертатний період – етап, коли в організмі починають відбуватися серйозні гормональні зміни, які позначаються на образі дій, самооцінці, взаєминах з друзями, однокласниками, вчителями та сім'єю.

Специфічні особливості підлітків зумовлюють значимість для них принципово нового спілкування, в осередку однодумців (що призводить до формування неформальних груп:

- протест проти батьків та шкільного навчання;
- прагнення до самостійності та позиціонування себе як дорослої людини;
- бажання відрізнятись від інших;
- бажання зміни інтересів;
- бажання бути схожим на свого ідола чи кумира [1].

Об'єднання підлітків у групи – це традиційне явище для дітей віком 12-16 років. Підліткові групи відрізняються своєю спрямованістю та способом зайнятості. Неформальні групи підлітків – це організації без офіційного керівництва та правил. Характерними рисами неформальної групи є:

- керівництво та лідерство у групі – у групі існує як правило один лідер, який несе відповідальність за всі події, що відбуваються всередині групи та з її вини;

- згуртованість, групова думка, конфлікти – вирішуються за безпосереднього керівництва групи;

- авторитет групи для кожного її члена (у питанні регулювання поведінки кожного учасника, тиску на нього);

- можливість включатися у вирішення важливих питань як керівникам, так і іншим членам групи [2, С. 72].

Згідно з останніми статистичними дослідженнями сучасної молоді щодо моральних норм, були отримані наступні дані. З точки зору спрямованості впливу, моральні якості можна розділити на наступні категорії:

- відношення до країни проживання, до рідного краю. Сюди належить формування таких понять як усвідомлення власного громадянського обов'язку, любов та відданість батьківщині, повага до державної символіки, патріотизм;

- вираження свого ставлення до інших країн та національностей. На цьому етапі важливим є формування доброзичливого ставлення до представників різних країн та народів, толерантність, відсутність расової дискримінації, формування високої культури міжнародних відносин;

- відношення до праці. Виховання таких якостей: працьовитість, сумлінність, наполегливість, дисциплінованість;

- відношення до природи. Дана якість проявляється у вихованні турботи про природу, дбайливе ставлення до навколишнього світу, розвиток екологічного мислення;

- відношення до інших людей. Цей напрямок реалізується у формуванні гуманного ставлення до оточуючих. Важливим чинником є розвиток таких якостей, як тактовність, повага, пунктуальність, відповідальність, справедливість, вміння коректно налагоджувати громадські зв'язки;

- коректного ставлення до самого себе. Важливим чинником є формування оптимальної самооцінки, принципів, самокритичність, помірність, розвиток своєї мотивації [3, С. 13].

У процесі формування та розвитку кожного з вищевказаних якостей важливим фактором є реалізація наступних компонентів: інтелектуально – чуттєвого, потрібно – мотиваційного, діяльнісно – вольового.

У разі дослідження детермінант протиправної поведінки у підлітковому віці важлива роль належить коректному моральному вихованню.

Його суть полягає у формуванні оптимальних норм, правил, вимог соціальної моралі, пізнання та поглядів сучасної особистості.

- інтелектуально - чуттєвий показник – виховання динамічного мислення, сприйняття, здатності до прояву емоцій, емпатії, уподобань та інших якостей;

- потрібно - мотиваційний показник – навчання дитини усвідомленню власних бажань та потреб [1].

Ціннісні орієнтації, за своєю функціональною належністю, є головним критерієм, який показує об'єктивне та суб'єктивне ставлення людини до навколишнього світу. Отже, гармонійне виховання в людини позитивних особистісних якостей допомагає організації процесів усвідомлення і прийняття людиною системи існуючих у суспільстві цінностей.

Першорядною метою виховання з погляду розуміння та усвідомлення ціннісних орієнтацій є вміння підтримати іншого у складній ситуації, розуміння інших людей та суспільства в цілому, можливість допомогти людині у біді. Людина живе та розвивається у соціумі, отже, у процесі соціалізації, кожна окрема особистість починає дорожити приналежністю до певної соціальної групи та надалі переймає основні ціннісні орієнтації. Саме тому основним засобом в особистісному підході є переконання і як результат – сформована переконаність як цінність особистості [4].

Ця категорія характеризує вид діяльності, що у кожній віковій групі грає основну, пріоритетну і провідну роль формування особистості. Саме завдяки їй набувають можливість розвитку основні ціннісні орієнтації особистості.

Одним з головних принципів виховання є розвиток діяльності, заснованої на власній творчій основі кожного з учасників. При цьому колектив чи група осіб, що розвивається за власною системою, має свою чітку внутрішню організацію та контролюється самими учасниками. Така модель організації сприяє формуванню активної життєвої позиції, яка може виявлятися у зацікавленості всіма навколишніми подіями, в моральній принциповості, чіткій послідовності дій, а також умінні аргументувати та захищати свої думки, ідеї та погляди. Як наслідок, активна життєва позиція стає соціальною цінністю у розумінні особистості.

Список використаної літератури:

1. Development of emotional intelligence: Towards a multi-level investment model / M. Zeidner et al. *Human Development*. 2003. Vol. 46(2–3). P. 69–96. URL: <https://doi.org/10.1159/000068580>
2. Мазниченко М. А. Соціальні залежності підлітків: сценарії виникнення. *Соціальна педагогіка*, 2013. № 2. С. 83–94.
3. Варій М. Й. *Загальна психологія*. Львів : Край, 2007. 968 с.

4. Borovenska K. S. Chetveryk–Burchak A. G. The role of emotional intelligence in protecting against suicidal behavior among adolescents. *Український психолого–педагогічний науковий збірник*. № 22, 2021. С.5–
http://pedagogy.lviv.org.ua/zhurnaly/march_2021.pdf#page=5

Мазур Анастасія Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Литвин Вікторія Вікторівна

старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АДИКЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ

У сучасному світі залежність серед неповнолітніх є глибоко вкоріненою проблемою, яка впливає на їхній фізичний, емоційний та соціальний розвиток. Однією з найсерйозніших є цифрова залежність, коли залежність від Інтернету, соціальних мереж та ігор стала невід'ємною частиною життя молодих людей.

На жаль, зловживання психоактивними речовинами також є серйозною проблемою, оскільки серед молоді зростає вживання алкоголю та наркотиків. Ігри, особливо в ігровій індустрії, стають джерелом не лише розваг, але й потенційних залежностей, які можуть вплинути на навчання та стосунки.

Соціальні медіа, як важливий елемент сучасної комунікації, можуть викликати залежність від позитивного сприйняття і впливати на самооцінку. Стрес і депресія роблять молодих людей більш схильними шукати розради у шкідливих звичках.

Марихуана та електронні сигарети також викликають серйозне соціальне занепокоєння, оскільки вони можуть стати воротами у світ залежності. У сучасному складному світі важливо зосередитися на розробці ефективних профілактичних стратегій, спрямованих на збереження фізичного та психічного здоров'я молодих людей.